

Секція 1. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 658.15

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТАБІЛІЗАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА

О.О. Савченко

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Л.І. Лачкова**

Викладено результати дослідження теоретичних основ фінансової стабілізації підприємства. Узагальнено та уточнено теоретичні положення, які визначають економічну суть понять «фінансова стабілізація», «фінансова стабільність», «антикризове управління». Обґрунтовано структурно-логічну послідовність здійснення фінансової стабілізації підприємства, охарактеризовано зміст і значення кожного етапу реалізації цього процесу. Визначено практичне значення результатів дослідження.

Ключові слова: підприємство, фінансова стабілізація, фінансова стабільність, антикризове управління.

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛИЗАЦИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ

Е.О. Савченко

Научный руководитель – канд. экон. наук, доц. **Л.И. Лачкова**

Изложены результаты исследования теоретических основ финансовой стабилизации предприятия. Обобщены и уточнены теоретические положения, определяющие экономическую сущность понятий «финансовая стабилизация», «финансовая стабильность», «антикризисное управление». Обоснована структурно-логическая последовательность осуществления финансовой стабилизации предприятия, охарактеризованы содержание и значение каждого этапа реализации этого процесса. Определено практическое значение результатов исследования.

Ключевые слова: предприятие, финансовая стабилизация, финансовая стабильность, антикризисное управление.

MANAGEMENT OF THE FINANCIAL STABILIZATION OF THE ENTERPRISE

E.O. Savchenko

Scientific supervisor – PhD in Economics, Associate Professor **L.I. Lachkova**

Presents the results of the study of the theoretical foundations of financial stabilization of the enterprise. The theoretical positions that determine the economic

essence of the notions of «financial stabilization», «financial stability», «anti-crisis management» are generalized and refined. The structural-logical sequence of realization of financial stabilization of the enterprise is substantiated, content and significance of each stage of realization of this process are characterized. The practical value of the research results is determined.

Keywords: *enterprise, financial stabilization, financial stability, crisis management.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Протягом останніх років економіка України характеризується ознаками системної фінансово-економічної кризи, зумовленої як військовим конфліктом та анексією Росією українських територій, так і масштабними структурними дисбалансами, акумульованими останніми десятиліттями. Спад економіки країни та погіршення основних макроекономічних показників; зниження економічної активності; погіршення добробуту домогосподарств і зростання рівня безробіття; посилення боргового тиску, підвищення тінізації економічної діяльності, а також неадекватний зовнішнім загрозам рівень корпоративного управління підприємствами зумовили зниження їхньої фінансової стабільності, спричинили загрози банкрутства. Як показали дослідження, у 2016 р. 1524 компанії України були визнані банкрутами, а 2073 підприємств сьогодні знаходяться на стадії банкрутства. Наведені дані свідчать про масштаби фінансово-економічної кризи в країні. Підприємства займають визначне місце у структурі фінансових відносин суспільства, функціонують у матеріальній і нематеріальній сферах економіки, де створюються валовий внутрішній продукт і національний дохід – основні джерела фінансових ресурсів. Важливою є роль фінансів підприємств у забезпеченні збалансованості в економіці країни матеріальних і грошових фондів, призначених для споживання та нагромадження. Забезпечення такої збалансованості впливає на стабільність національної валюти, грошового обігу, стану розрахунково-платіжної дисципліни. Саме тому від стану фінансів підприємств залежить можливість задоволення суспільних потреб, фінансова стійкість країни. Отже, проблема ефективного управління фінансовою стабілізацією підприємств є актуальною та потребує невідкладного вирішення. Обраний напрям досліджень пов'язаний із загальною тематикою наукових досліджень кафедри фінансів, аналізу та страхування Харківського державного університету харчування та торгівлі, зокрема, з науково-дослідною темою «Методологія та організація антикризового управління підприємством в умовах глобалізації» 14-17-18Б, номер державної реєстрації 0116U008449.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток науково-методологічних засад управління фінансовою стабілізацією підприємств було здійснено такими зарубіжними та російськими дослідниками, як Дж.К. ван Хорн, Дж.М. Кейнс, Й. Шумпетер, К. Ру-Дюфор, Е.М. Морен, М.І. Туган-Барановський, Н.Д. Кондрацьєв, М.Д. Аїстова, Л.П. Білих, О.П. Градов, Е.М. Коротков, І.І. Мазур. Окремі теоретичні та методичні аспекти проблеми, що досліджується, висвітлено в працях відомих учених-економістів України: М.Д. Білик, І.О. Бланка, В.І. Грачова, С.Б. Довбні, М.О. Кизима, Л.О. Лігоненко, В.Я. Міщенко, В.С. Пономаренка, В.В. Прохорової, О.О. Терещенка, О.М. Тридіда та ін. Проте неоднозначність, складність і комплексність процесу фінансової стабілізації зумовлюють різні підходи і до теоретико-методичних положень, і до інструментарію для його здійснення. З огляду на це, важливого значення набуває розвиток теоретичних аспектів і розробка практичних рекомендацій з управління фінансовою стабілізацією підприємств.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних положень управління фінансовою стабілізацією підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі дослідження визначено, що основні аспекти теорії фінансової стабілізації розкрито в наукових працях відомих економістів, проте єдиного підходу до тлумачення поняття «фінансова стабілізація» немає, а недосконалість понятійно-категорійного апарату його визначення ускладнює розробку адекватної зовнішнім і внутрішнім загрозам фінансової політики та стратегії підприємства, що, у свою чергу, призводить до зниження фінансової стійкості, порушення фінансової рівноваги та загрози банкрутства.

Перш за все, дослідники надають різне трактування поняття «фінансова стабільність», розглядаючи її як економічний процес, категорію чи показник діяльності [1–3]. Узагальнюючи результати досліджень, пропонуємо визначати фінансову стабільність підприємства як комплексну характеристику фінансового стану підприємства, за якого воно ефективно функціонує, а також забезпечує спроможність підтримувати фінансову рівновагу та відновлювати стан після зовнішніх потрясінь чи посилення диспропорцій, будь-яких відхилень від безпечних параметрів, спричинених кризовими явищами (спадом економіки, фінансовою кризою, трансформацією тощо). Фінансово стабільне підприємство характеризується надійністю, збалансованістю та пропорційністю функціонування його структурних елементів, здатністю зберігати стійку рівновагу та надійність протягом тривалого часу.

Фінансову стабілізацію доцільно розглядати як процес створення на підприємстві умов функціонування, що характеризуються здатністю відновлювати та зберігати фінансову рівновагу та фінансову стійкість протягом тривалого часу, створювати підґрунтя для сталого економічного зростання.

Фінансова стабілізація здійснюється в системі антикризового управління. Із метою подолання кризового стану та відновлення фінансової стабільності підприємства застосовують антикризове управління. Антикризове управління являє собою спеціальне, постійне, організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства [4].

Об'єкт антикризового управління – процес виникнення та поглиблення кризи розвитку підприємства, розробки заходів із її усунення та запобігання. Антикризове управління підприємством з метою його фінансової стабілізації має здійснюватися поетапно та передбачати таку послідовність дій [5].

На першому етапі слід провести діагностику кризових явищ і загрози банкрутства підприємства. На цьому етапі роботи шляхом використання спеціальних прийомів і методів дослідження необхідно:

- здійснити комплексний аналіз результатів господарсько-фінансової діяльності та фінансово-майнового становища підприємства, вивчити динаміку найважливіших кількісних (обсяг товарної продукції, доходів, витрат) та якісних показників (рентабельності, ліквідності, оборотності, фінансової стійкості підприємства);

- оцінити ритмічність і синхронність грошових потоків, розмір і періодичність виникнення дефіциту грошових коштів;

- визначити обсяг, структуру та час погашення зовнішніх фінансових зобов'язань;

- з'ясувати основні причини виникнення та поглиблення кризи розвитку підприємства;

- оцінити масштаб і можливі наслідки подальшого поглиблення кризових явищ, імовірність і терміни виникнення ситуації банкрутства;

- здійснити аналіз і прогнозування розвитку ринкової ситуації та визначити рівень сприятливості зовнішнього середовища для подолання кризи та фінансової стабілізації підприємства;

– оцінити внутрішні резерви підприємства щодо фінансової стабілізації.

На другому етапі необхідно визначити мету й завдання антикризового управління.

У подальшому, на третьому етапі, слід визначити суб'єкт, який бере на себе відповідальність за розробку та реалізацію антикризових процедур, установити його повноваження стосовно розробки та впровадження програми фінансової стабілізації.

Четвертий етап – це оцінювання часових обмежень процесу антикризового управління. Часовий лаг пояснюється встановленими термінами діючої процедури порушення справи про банкрутство.

Якщо за відправну точку взяти день можливого невиконання зобов'язань перед *i*-м кредитором, то ситуація банкрутства може виникнути мінімум через 160 днів.

На п'ятому етапі слід провести оцінювання ресурсного потенціалу фінансової стабілізації підприємства. Оцінюючи ресурсний потенціал, необхідно звернути увагу на такі його характеристики як достатність, гнучкість і адаптованість, перспективність використання.

Шостий етап характеризується розробкою антикризової програми підприємства, яка являє собою детальний план заходів, що мають бути вжиті, послідовність, ресурси та відповідальність за їх виконання. Її зміст зумовлюється результатами проведеної діагностики, метою антикризового управління, його часовими та ресурсними обмеженнями.

На сьомому етапі реалізується антикризова програма та здійснюється контроль за її виконанням. Система контролю має забезпечувати:

– відстеження динаміки зовнішніх проявів кризових явищ, причин і чинників розвитку кризи, інтегральних показників кризового стану;

– оцінювання результатів ужитих антикризових заходів.

Восьмий етап завершує процес фінансової стабілізації підприємства і спрямований на розробку та реалізацію профілактичних заходів із запобігання повторення кризи. Метою цього етапу є створення або модернізація основних елементів системи протидії банкрутству на рівні підприємства.

Висновки. У результаті проведеного дослідження визначено економічну суть понять «фінансова стабілізація», «фінансова стабільність», «антикризове управління»; обґрунтовано структурно-логічну послідовність здійснення фінансової стабілізації підприємства,

що дозволить удосконалити управління цим процесом, відновити фінансову стійкість і фінансову рівновагу підприємства, досягти фінансової стабільності та створити підґрунтя для сталого економічного зростання.

Список джерел інформації

1. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия: энциклопедия финансового менеджера в 4 т. Т. 4 / И. А. Бланк. – К. : Омега-Л, 2008. – 512 с.

2. Ходан І. В. Питання фінансової стабілізації приватизованих підприємств в економіці України / І. В. Ходан // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : наук. зб. Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. 4. – С. 258–263.

3. Хромушина Л. А. Внутрішні резерви фінансової стабілізації неплатоспроможних підприємств / Л. А. Хромушина // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2016. – Вип. 1. – С. 113–116.

4. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : монографія / Л. О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2004. – 580 с.

5. Лачкова Л. І. Побудова системи діагностики фінансової безпеки підприємств торгівлі / Л. І. Лачкова, В. М. Лачкова, Т. О. Сідорова // Бізнес Інформ. – 2015. – № 11. – С. 125–136.

Савченко Олена Олегівна, магістрант, кафедра фінансів, аналізу та страхування, обліково-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-66; e-mail: Galishaman@mail.ru.

Савченко Елена Олеговна, магістрант, кафедра фінансов, анализа и страхования, учетно-финансовый факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-66; e-mail: Galishaman@mail.ru.

Savchenko Elena, graduate student, Department of Finance, Credit and Insurance, Accounting and Finance Department, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkovsky str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-66; e-mail: Galishaman@mail.ru.